

Bijlage 1 Kerken en helpen - een stukje geschiedenis

De vroege christengemeenschappen

Sinds de tijd van Genesis heeft het 'zorgen voor', oftewel 'het diaconale' een hele ontwikkeling doorgemaakt. De vroegste christengemeenschappen kenden al speciaal aangestelde 'helpers': de zogenaamde diakenen. Zij hadden onder meer tot taak te zorgen voor degenen die zich aan de rand van de samenleving bevonden, weduwen, wezen en vreemdelingen meestal.

Sinds de Middeleeuwen spelen in het kerkelijk denken de zogenaamde 'werken van barmhartigheid' een grote rol. Het zijn zogenaamde liefded werken: als een mens uit liefde tot God zijn naaste bij wil staan, verricht hij deze werken.

Werken van barmhartigheid

De kerken onderscheiden geestelijke en lichamelijke werken van barmhartigheid. De lichamelijke werken van barmhartigheid richten zich op het lichaam van de medemens. Als het gaat over 'de werken van barmhartigheid' worden meestal, zonder nadere toelichting, de lichamelijke werken bedoeld. Het zijn er zeven: de hongerige spijzen, de dorstige laven, de naakten kleden, de vreemdelingen herbergen, de zieken bezoeken, de gevangenen bezoeken, en de doden begraven.

De geestelijke werken van barmhartigheid richten zich op de ziel van de medemens. Het zijn er ook zeven: zondaars vermanen, onwetenden onderwijzen, bedroefden troosten, in moeilijkheden goede raad geven, onrecht geduldig lijden, beledigingen vergeven, en voor de levenden en overledenen bidden.

Negentiende en twintigste eeuw

De kerken in Nederland hebben een lange en gerespecteerde diaconale traditie. In de negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw kreeg de kerkelijke barmhartigheid vooral gestalte in armenzorg, ziekenzorg en het verzorgen van onderwijs. Veel van het werk dat door de kerk werd gedaan is na de Tweede Wereldoorlog door de overheid overgenomen. Aan het eind van de negentiende eeuw waren er bijvoorbeeld de diaconale penningen, door de diaconie uitgereikt aan de armen die er dan een oud brood van konden halen. Geen vers brood, want dat was niet bedoeld voor de armen. In ruil daarvoor moesten de gezinnen dan iedere zondag naar de kerk komen, waar een plek achter de preekstoel voor hen gereserveerd was. Voor het oog van diakenen! Tegenwoordig gaat het gelukkig anders.

Verzorgingsstaat

Naarmate de verzorgingsstaat zich ontwikkelde, trokken de kerkelijke instituten zich terug en kreeg maatschappelijk werk een algemeen karakter, ontdaan van godsdienstige betekenis. Wel lijkt, wat dit betreft, de laatste jaren sprake van een zekere kentering. In de kerk is het bewustzijn toegenomen dat geloven altijd dienen is; de diaconie-activiteiten worden weer tot de normale activiteiten van een kerkgemeente gerekend. Van de andere kant trekt de overheid zich terug: er vindt een zekere afbouw van de verzorgingsstaat plaats. Er is in veel kerkelijke gemeenten dan ook sprake van een diaconale opleving. De meeste gemeenten spannen zich met allerlei projecten in voor ontwikkelingslanden, het milieu en de Oost-Europese landen.

In het verborgene

Wat Nederland zelf betreft, richten de meeste diaconale activiteiten in kerkelijke gemeenten zich erop mensen volwaardig aan het maatschappelijk leven te laten deelnemen. Al naar gelang de concrete omstandigheden wordt hulp gegeven aan zieken, ouderen, verenigingsleden, rouwenden, baanlozen, migranten, vluchtelingen, asielzoekers, ex-gedetineerden of woonwageneigenaren.

Deze soorten hulp worden in de gemeenten nogal eens in het verborgene gegeven. Buitenstaanders weten vaak niet dat er hulp gegeven wordt. In de gemeenten weet men dat ook wel, maar meestal niet aan wie. Daarmee wordt armoede behoorlijk stilgehouden. Het is om die reden vaak een verborgen probleem. Er is een sfeer van schaamte en taboe omheen komen te hangen.

Daarentegen kennen we allemaal de hulp die in het groot gegeven wordt. We collecteren daar met een zekere regelmaat voor of maken een gift daarvoor over.

Bijlage 2 Enkele sprekende Bijbelteksten

- Geen enkele weduwe of wees zult gij verdrukken. (Exodus 22:22)
- Ook zult gij uw wijngaard niet afzoeken en het afgevallene van uw wijngaard niet oplezen; dit zult gij voor de armen en de vreemdelingen laten liggen: Ik ben de Here, uw God. (Leviticus 19:10)
- Want de Here, uw God, is de God der goden en de Here der heren, de grote, sterke en vreselijke God, die geen partijdigheid kent noch een geschenk aanneemt; die wees en weduwe recht doet en de vreemdeling liefde bewijst door hem brood en kleding te geven. (Deuteronomium 10:17-18)
- Want armen zullen nooit in het land ontbreken; daarom gebied ik u aldus: Gij zult uw hand wijd openen voor uw broeder, voor de ellendige en de arme in uw land. (Deut. 15:11)
- Gij zult het recht van vreemdeling en wees niet buigen; ook zult gij het kleed der weduwe niet tot pand nemen. (Deuteronomium 24:17)
- Vervloekt is hij, die het recht van vreemdeling, wees en weduwe buigt. En het gehele volk zal zeggen: Amen. (Deuteronomium 27:19)
- Maar Hij redt van het zwaard van hun mond, de arme uit de hand van de sterke. Zo is er dan voor de geringe hoop, en sluit de boosheid haar mond. (Job 5:15-16)
- Hij is de vader der wezen en de rechter der weduwen, God in zijn heilige woning. (Psalm 68:6)
- ... wilt gij de Rechtvaardige, de Geweldige, veroordelen, Hem, die tot een koning zegt: Nietswaardige, tot edelen: Gij goddelozen; die vorsten niet naar de ogen ziet, de aanzienlijke niet voortrekt boven de geringe, omdat zij allen het maaksel zijner handen zijn? (Job 34:17-18)
- ... al mijn beenderen zeggen: Here, wie is als Gij, die de ellendige redt van wie sterker is dan hij, en de ellendige en de arme van wie hem berooft? (Psalm 35:10)
- Richt de geringe en de wees, doet recht de ellendige en de behoeftige, bevrijdt de geringe en de arme, redt hem uit der goddelozen hand. (Psalm 82:3-4)
- Ik weet, dat de Here het geding van de ellendige berecht, de pleitzaak der armen. (Psalm 140:12)
- De Here behoedt de vreemdelingen, wees en weduwe houdt Hij staande, maar de weg der goddelozen maakt Hij krom. (Psalm 146:9)
- Zie, dit was de ongerechtigheid van uw zuster Sodom: in trots, overdaad en zorgeloze rust leefde zij met haar dochters zonder de ellendige en de arme te ondersteunen. (Ezechiël 16:49)
- Berooft de geringe niet, omdat hij arm is, en vertreed de ellendige niet in de poort; want de Here zal hun rechtsgeding voeren en hun berovers van het leven beroven. (Spreuken 22:22-23)

- Wie zich over de arme ontfermt, leent de Here; Hij zal hem zijn weldaad vergelden. (Spreuken 19:17)
- Wie zijn oor gesloten houdt voor het hulpgeroep van de geringe, zal, als hij zelf roept, geen antwoord ontvangen. (Spreuken 21:13)
- De rechtvaardige erkent het recht van de geringen, de goddeloze heeft daar geen weet van. (Spreuken 29:7)
- Wie de arme geeft, zal geen gebrek lijden; maar wie zijn ogen toesluit, wordt zwaar vervloekt. (Spreuken 28:27)
- Doe uw mond open ten bate van de stomme, ten behoeve van het recht van allen die wegwijnen; open uw mond, oordeel rechtvaardig, verschaft de verdrukten en nooddriftige recht. (Spreuken 31:8-9)
- Haar hand breidt zij uit naar de ellendige, haar handen strekt zij uit naar de nooddriftige. (Spreuken 31:20)
- Doet recht aan de wees, verdedigt de rechtszaak der weduwe. (Jesaja 1:17)
- Geef hem, die van u vraagt, en wijs hem niet af, die van u lenen wil. (Mattheüs 5:42)
- Wee hun die heilloze verordeningen uitvaardigen, en de schrijvers die lasten voorschrijven, om de geringen van het recht weg te dringen en aan de ellendigen mijns volks het recht te ontroven, zodat de weduwen hun buit worden en zij de wezen uitplunderen. (Jesaja 10:1-2)
- Is dit niet het vasten dat Ik verkies: de boeien der goddeloosheid los te maken, de banden van het juk te ontbinden, verdrukten vrij te laten en elk juk te verbreken? Is het niet, dat gij voor de hongerige uw brood breekt en arme zwervelingen in uw huis brengt, ja, als gij een naakte ziet, dat gij hem bekleedt en u niet onttrekt aan uw eigen vlees en bloed? (Jesaja 58:6-7)
- Neen, als gij werkelijk uw handel en wandel betert, als gij werkelijk onder elkander recht doet, vreemdeling, wees en weduwe niet verdrukt, geen onschuldig bloed vergiet op deze plaats en andere goden niet achteraloopt, u tot onheil, dan wil Ik u op deze plaats, in het land dat Ik aan uw vaders gegeven heb, laten wonen van eeuw tot eeuw. (Jeremia 7:5-7)
- Maar wanneer gij een gastmaal aanricht, nodig dan bedelaars, misvormden, lammen en blinden. En gij zult zalig zijn, omdat zij niets hebben om u terug te betalen. Want het zal u terugbetaald worden bij de opstanding der rechtvaardigen. (Lukas 14:13-14)
- Hij deed de ellendige en arme recht wedervaren; toen ging het hem wél. Is dat niet Mij erkennen? luidt het woord des Heren. (Jeremia 22:16)
- Jezus zeide tot hem: Indien gij volmaakt wilt zijn, ga heen, verkoop uw bezit en geef het aan de armen, en gij zult een schat in de hemelen hebben, en kom hier, volg Mij. (Mattheüs 19:21)

- Wie de behoeftige verdrukt, smaadt diens Maker; maar wie zich over de arme ontfermt, eert Hem. (Spreuken 14:31)
- Zo zegt de Here der heerscharen: spreekt eerlijk recht en bewijst elkander liefde en barmhartigheid; verdrukt weduwe noch wees, bijwoner noch arme, en beraamt niet in uw hart elkanders onheil? (Zacharia 7:9-10)
- Zo zegt de Here: doet recht en gerechtigheid, bevrijdt de beroofde uit de macht van de verdrukker, doet vreemdeling, wees en weduwe schade noch geweld aan en vergiet geen onschuldig bloed op deze plaats. (Jeremia 22:3)
- Wie vriendelijk van oog is, die wordt gezegend, omdat hij de behoeftige van zijn brood geeft. (Spreuken 22:9)
- Indien een gelovige vrouw weduwen bij zich heeft, laat zij die ondersteunen, zodat de gemeente er niet door bezwaard wordt; dan kan deze de werkelijke weduwen ondersteunen. (1 Timotheüs 5:16)
- En toen zij de genade, die mij geschonken was, opmerkten, reikten Jakobus, Kefas en Johannes, die voor steunpilaren golden, mij en Barnabas de broederhand: wij zouden naar de heidenen, zij naar de besnedenen gaan. Alleen moesten wij de armen blijven gedenken, en ik heb mij dan ook beijverd dat vooral te doen. (Galaten 2:9-10)
- Zuivere en onbevleete godsdienst voor God, de Vader, is: omzien naar wezen en weduwen in hun druk en zichzelf onbesmet van de wereld bewaren. (Jacobus 1:27)

Bijlage 3 Tips om acties te ontplooiën

Bent u geraakt door deze Diacon en vraagt u zich af wat u kunt doen? Hier zijn enkele suggesties:

- Bid voor de vreemdelingen, wezen en weduwen in uw stad, vraag de Here om mensen op uw pad te brengen voor wie u iets kunt betekenen.
- Wees gastvrij voor mensen die tijdelijk onderdak nodig hebben.
- Ga na of er organisaties in uw buurt of woonplaats zijn die iets doen op dit gebied en steun hen, praktisch of financieel. Denk bijvoorbeeld aan kerken die voedsel uitdelen of onderdak bieden aan daklozen. Misschien zijn er projecten om ouderen maaltijden te brengen of een klussendienst. Organisaties en kerken zijn in het telefoonboek en in de Gele Gids van Stichting Opwekking te vinden.
- Help een alleenstaande moeder in uw omgeving. Niet alleen het overlijden van een echtgenoot, maar ook een echtscheiding maakt vele vrouwen tot 'weduwe' en hun kinderen zijn gedeeltelijk wezen. Bied aan om eens op te passen, zodat de moeder even tijd voor zichzelf heeft. Help met de financiën als dat nodig (en mogelijk) is.
- Help eenzamen met bijvoorbeeld de boodschappen of een klus in huis. Informeer of ze hulp nodig hebben. Denk ook aan geestelijke hulp, aanspraak, breng gewoon wat tijd met hen door.
- Bezoek eenzame ouderen of zieken in uw omgeving. U kunt zich eventueel aansluiten bij een vrijwilligersorganisatie in uw omgeving die dit doet.
- Bekijk regelmatig of u kleding, meubels of speelgoed weg kunt doen die geschikt zijn voor een goed doel, bijvoorbeeld een opvangcentrum voor daklozen of vluchtelingen.
- Informeer bij kerken of er groepen zijn die gevangenen bezoeken, of start zelf zo'n groep. (Zie Gevangenezorg Nederland.)
- Help een gezin dat financiële problemen heeft. Vraag het gezin te eten of help met dingen die het gezin nodig heeft.
- Geef financiële support aan organisaties die kinderen in rampgebieden helpt, bijvoorbeeld door een kind of een weduwe financieel te 'adopterën'.